

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İKİNCİ BÖLÜM

M.C. / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 31592/18)

İHLAL KARARI

5 § 1 (f) maddesi • İade • İade amacıyla tutulmanın “keyfî olmama” ve “gerekli özen” gerekliliklerine uygun olmaması • Tutukluluğun hukuka uygunluğuna dair ciddi argümanların ulusal mahkemelerce yeterince ele alınmaması • Başvuranın geri gönderilmesinin tutukluluk sırasında gerçekçi bir olasılık olmayı sürdürdüğünün veya iade yargılamalarının gerekli özen gösterilerek ve ciddi bir gecikme yaşanmaksızın yürütüldüğünün ortaya konulmaması

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

4 Haziran 2024

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2024. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

M.C. / Türkiye davasında,

Başkan,

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Jovan Ilievski,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Frédéric Krenç,

Diana Sârcu,

Davor Derenćinović,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

bir Gürcistan vatandaşı olan M.C.'nin ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ("AİHM" veya "Mahkeme") İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 4 Temmuz 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 31592/18);

Sözleşme'nin 2. maddesi, 3. maddesi ve 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetlerin Türk Hükûmetine ("Hükûmet") bildirilmesine ilişkin kararı;

başvuranın adının açıklanmaması kararını;

Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında davalı Hükûmete, başvurayı iade etmemesi çağrısını içeren bir tedbir bildiriminde bulunulmasına ilişkin kararı ve söz konusu tedbir kararına riayet edildiği hususunu;

Mahkeme İç Tüzüğü'nün 41. maddesi uyarınca, başvurunun öncelikli olarak incelenmesi kararını;

tarafların beyanlarını;

Gürcistan Hükûmetinin yargılamalara müdahil olma hakkını (Sözleşme'nin 36 § 1 maddesi) kullanmama kararını dikkate alarak;

14 Mayıs 2024 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonucunda, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, başvuranın Rusya'ya iadesine yönelik muhtemel işleme ilişkin olup, bu işlem başvurunun sunulduğu tarihte gerçekçi bir olasılık teşkil etmektedir.

2. Başvuran özellikle, sağık durumunun iyi olmaması ve Rus makamlarına iade edilmesi halinde kötü muameleye maruz kalmasına veya ölmesine dair gerçek bir tehlikenin söz konusu olması nedeniyle iadesinin Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine aykırı olacağından şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, iade amacıyla tutulmasının Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine aykırı şekilde hukuka uygun olmadığından şikâyet etmiştir.

OLAYLAR

I.DAVANIN KOŞULLARI

3. Başvuran 1978 doğumlu bir Gürcistan vatandaşıdır. Başvuran, Mahkeme önünde İstanbul Barosuna bağılı Avukat M. Eken tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir. Başvurunun yapıldığı tarihte başvuran Türkiye'de tutulmaktaydı. Dava dosyasındaki son bilgilere göre başvuran hâlihazırda Gürcistan'da ikamet etmektedir.

4. Dava konusu olaylar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

5. Başvuran kasten adam öldürme suçundan cezai kovuşturmaya konu olduğu Rusya'da yetkililer tarafından aranmaktaydı.

6. Başvuran 23 Mayıs 2017 tarihinde, Türkiye'den ayrılma girişiminde bulunduğu esnada İstanbul Atatürk Havalimanı'nda yakalanmıştır.

7. Bakırköy 6. Sulh Ceza Hâkimliği 24 Mayıs 2017 tarihinde başvuranın Cezaî Konularda Adli İşbirliği Kanunu'nun (6706 sayılı Kanun) 14. maddesi ve Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin ("Suçluların İadesi Sözleşmesi") 16 (4) maddesi uyarınca başvuranın geçici olarak tutuklanmasına karar vermiştir. Geçici tutuklama kararı, Rusya Interpol Merkez Bürosu aracılığıyla çıkarılan bir kırmızı bültene ve başvuranın 19 Ekim 2000 tarihinde işlediğı iddia edilen adam öldürme suçuyla bağlantılı olarak Volgograd Savcılığı tarafından 15 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen gıyabi tutuklama müzekkeresine dayalı olarak verilmiştir.

8. Bakırköy 6. Sulh Ceza Hâkimliği 2 Temmuz 2017 tarihinde, Rus makamların başvuranın iadesi için gerekli belgeleri ibraz etmediğı ve geçici tutukluluk için öngörülen azami sürenin dolduğı gerekçeleriyle başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

9. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 4 Temmuz 2017 tarihinde başvuranın tutuklanması istemiyle başvuruda bulunmuştur. Başvuran duruşmada, Rus

makamlarının kovuşturmayı on yedi yılı aşkın bir süredir takip etmediğini ve Rusya'ya iade edilmesi halinde Rus makamları tarafından kötü muameleye maruz bırakılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca daha az kısıtlayıcı nitelikte tutukluluk alternatifleri uygulanmasını talep etmiştir. Bakırköy 6. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gün başvuranın talebini reddetmiş ve başvuran Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun veya "CMK") 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Sulh Ceza Hâkimliği kararını desteklemek üzere suçun mahiyeti, başvuranın suç işlediğine dair kuvvetli şüphe, aleyhindeki delillerin gücü ve delilleri karartma veya kaçma ihtimaline atıfta bulunmuştur.

10. Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi 16 Ağustos 2017 tarihinde iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Başvuran duruşmada, Rusya'ya iade edilmesi halinde zulüm göreceğine dair korkusunu tekrar dile getirmiş ve bilhassa iade talebinin Suçluların İadesi Sözleşmesi uyarınca gerekli olan belgelerle desteklenmediği ve kendisine isnat edilen suçun Türk hukuku kapsamında zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle iade için ulusal ve uluslararası hukukta öngörülen şartların gerçekleşmediğini de ileri sürmüştür. İade talebinin kabul edilebilirlik ölçütlerini karşılayıp karşılamadığı hususunu incelerken mahkeme, dava dosyasındaki delillerin suçun zaman aşımına uğrayıp uğramadığını değerlendirmek için yeterli olmadığını ve bunun her hâlükârda Rus mahkemelerinin davayı incelerken yanıtlaması gereken bir soru olduğunu belirtmiştir. Mahkeme başvuranın tutukluluk halinin devamına hükmetmiş ve başvuran Maltepe L Tipi Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

11. Başvuran 22 Ağustos 2017 tarihinde Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunarak, Ağır Ceza Mahkemesi önünde ileri sürmüş olduğu yukarıda 10. paragrafta belirtilen argümanlarını yinelemiştir. Başvuran, iddia olunan suç tarihinin 2000 olduğunu ve zaman aşımının işleyişini kesen hiçbir koşul mevcut olmadığı için suçun zaman aşımına uğradığını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca Adalet Bakanlığının Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu 8 Ağustos 2017 tarihli beyanında suçun iç hukuka göre zaman aşımına uğrayıp uğramadığı hususunun somut davada değerlendirilmesi gereken bir unsur olduğu yönünde mütalaada bulunduğunu vurgulamıştır. Ancak başvuran bu hususun Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yeterince incelenmediğini iddia etmiştir.

12. Yargıtay 18 Aralık 2017 tarihinde, iade talebi hakkında verilen kabul edilebilirlik kararının hukuka uygun olduğunu belirtmekle yetinerek, Ağır Ceza Mahkemesinin 16 Ağustos 2017 tarihli kararını onamıştır.

13. Başvuran 5 Ocak 2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve ayrıca iade sürecinin tedbiren durdurulması talebinde bulunmuştur. Başvuran ulusal mahkemeler önünde dile getirdiği şikâyetlere (bk. yukarıda 10-11. paragraflar) ilaveten, özellikle Gürcü ordusunda silah altına alındığını ve 1992 ila 1993 yıllarında Abhazya'daki savaşta aktif olarak çatışmalara katıldığını iddia etmiştir. Başvurana göre, bu durumun yanı sıra bir Rus vatandaşını öldürmekle itham ediliyor olması, Rus makamları tarafından kötü muameleye maruz bırakılması konusunda gerçek bir tehlike teşkil etmiştir. Başvuran ayrıca, Hepatit C hastası olduğunu ve Rus cezaevlerindeki ağır tutulma şartları nedeniyle tıbbi tedavi almaya devam edemeyeceği için iade edilmesinin kötü muamele teşkil edeceğini belirtmiştir. Başvuran son olarak, geçici tutukluluk için öngörülen azami sürenin aşıldığından ve iade amacıyla tutulmasının hukuka aykırı ve keyfi olduğundan şikâyet etmiştir. Bu hususta başvuran, iade yargılamalarının iç hukuk ve uluslararası hukukun gerekliliklerine uygun olmadığını ve tutukluluk süresinin makul ölçüde gerekli olan süreyi aştığını iddia etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi 11 Ocak 2018 tarihinde, başvuranın iddia edilen tehlikeleri somutlaştıramadığı gerekçesiyle tedbir talebini reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, her hâlükârda iade yargılamaları sırasında Rus makamlarının Ağır Ceza Mahkemesine başvuranın sadece iade talebinde belirtilen suç için yargılanacağı, işkence veya kötü muameleye tabi tutulmayacağı, adil bir şekilde yargılanacağı ve mahkûm edilmesi halinde cezasının infazı tamamlandıktan sonra Rusya'dan ayrılmakta serbest olacağı konularında gerekli teminatları verdiğini belirtmiştir.

15. Başvuran 16 ve 21 Şubat 2018 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine Rusya'ya iadesinin askıya alınmasına yönelik iki talep daha sunmuştur. Söz konusu talepler 21 Şubat 2018 tarihinde, mahkemenin 11 Ocak 2018 tarihli kararına dayanak aldığı değerlendirmesini değiştirmesi için hiçbir gerekçenin ortaya konulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

16. Başvuran 20 Haziran 2018 tarihinde özellikle g  s a rısıyla şik yetiyle cezaevi revirine başvurmuştur. Başvuran aynı gün Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi kardiyoloji kliniğine sevk edilmiştir. Başvuran 21 ve 26 Haziran 2018 tarihlerinde olmak üzere iki kez daha cezaevinden hastaneye sevk edilmiştir. 4 Temmuz 2018 tarihinde hastaneye yatırılmıştır. 11 Temmuz 2018 tarihli tıbbi kayıtlara göre başvuran Hepatit C hastası olup, aynı zamanda akut solunum yetmezliği, zatürre ve enfeksiyöz endokardit teşhisleri almıştır. Raporda başvuranın mevcut sağlık durumunun Rusya'ya iadesine engel teşkil ettiğine kanaat getirilmiştir.

17. Başvuran 4 Temmuz 2018 tarihinde Mahkemeye başvuruda bulunmuş ve ayrıca Mahkemeden zulme  grama korkusu ve kritik sağlık durumu nedeniyle, Rusya'ya geri gönderilmesine yönelik muhtemel işlemin askıya alınması konusunda tedbir kararı vermesini talep etmiştir. Başvuran ayrıca sağlık durumu nedeniyle, iade amaçlı tutukluluk halinin sona erdirilmesini talep etmiştir.

18. Başvuran 20 Temmuz 2018 tarihinde yukarıda belirtilen hastaneye tekrar yatırılmıştır. 31 Temmuz 2018 tarihli sağlık raporunda, başvuranın yatak istirahatine ihtiyaç duyduğu ve sağlık durumunun cezasının infazının altı ay süreyle ertelenmesini gerektirdiği belirtilmiştir.

19. Mahkeme 7 Ağustos 2018 tarihinde H k mete yeni bir bildirim kadar başvuranın iade edilmemesine yönelik bildirimde bulunmaya karar vermiştir. Mahkeme ilaveten, başvuranın sağlık durumu konusunda düzenli aralıklarla bilgilendirilmeyi talep etmiştir.

20. Cezaevi idaresi 14 Ağustos 2018 tarihinde İstanbul Adli Tıp Kurumundan bilhassa başvuranın sağlığının seyahat etmeye uygun olup olmadığı konusunda bir tıbbi rapor düzenlemesini talep etmiştir. Adli Tıp Genel Müdürlüğü 17 Ağustos 2018 tarihli raporunda, başvuranın enfeksiyöz endokardit tedavisi g rd  n  ve bir hastanede tıbbi yardım almaya devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.

21. Başvuran 18 Aralık 2018 tarihinde, hakkındaki iade talebine dair 18 Aralık 2017 tarihli kabul edilebilirlik kararının kesinleşmesini müteakip bir yıl içerisinde iade edilmediği gerekçesiyle Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesinden

6706 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca (bk. aşağıda 28. paragraf) tahliyesini talep etmiştir.

22. Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesi 19 Aralık 2018 tarihinde başvuranın bu gerekçeyle tahliye edilmesine karar vermiştir.

23. Dava dosyasındaki bilgiler, başvuranın 22 Aralık 2018 tarihinde Türkiye'den ayrılarak Gürcistan'a döndüğüne işaret etmektedir.

24. Anayasa Mahkemesi 20 Nisan 2020 tarihinde diğer 1.037 başvuruyla birlikte başvuranın bireysel başvurusunu kayıttan düşürmüştür. Anayasa Mahkemesi başvuranların belirli somut bilgileri ibraz etmeye davet edildiklerini fakat bu bilgileri sunmadıklarını ve dolayısıyla başvuranların başvurularını sürdürme niyetinde olmadıkları kanaatine vardığını belirtmiştir.

II. İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

A. İlgili İç Hukuk

1. Anayasa

25. Anayasa'nın 90 § 5 maddesi aşağıdaki gibidir:

“... Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

2. 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu (6706 sayılı Kanun)

26. 5 Mayıs 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6706 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 8 - Yabancı adli mercilerin talepleri

(1) Adli yardımlaşma talepleri hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

...

c) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, adli yardımlaşma talebi gönderilmeden önce delillerin korunması amacıyla geçici tedbirler alınabilir. Geçici tedbirin alındığı tarihten itibaren kırk gün içinde adli yardımlaşma talebinin

Merkezî Makama ulaşmaması hâlinde tedbir, yetkili makam veya merciler tarafından derhâl kaldırılır.

...”

Madde 11 - İadenin kabul edilemeyeceği hâller

“(1) Aşağıda sayılan hâllerde iade talebi kabul edilmez:

...

c) İade talebine esas teşkil eden fiilin ... :

...

5) zaman aşımına uğramış olması veya iadesi istenen kişinin affa uğramış olması.

...”

Madde 14 - Geçici tutuklama

“(1) İade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiğinin kabulü için kuvvetli şüphe bulunması hâlinde, iade talebinin Merkezî Makama [Adalet Bakanlığına] ulaşmasından önce (...) ilgili devletin talebi ve Merkezî Makamın [Adalet Bakanlığına] uygun bulması üzerine kişi geçici olarak tutuklanabilir.

...

(4) ... Kişi, en fazla kırk gün geçici tutuklu kalabilir.

...

(6) İlgili devlet tarafından dördüncü fıkrada belirtilen süre içinde iade evrakının gönderilmemesi hâlinde geçici tutuklama veya adlî kontrol kararı kaldırılır. Bu durum, iade talebinin alınmasından sonra iade amacıyla koruma tedbirleri uygulanmasına engel teşkil etmez.”

Madde 16 - İade amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanması

“(1) Ağır ceza mahkemesi iade sürecinin her aşamasında iadesi talep edilen kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca koruma tedbirlerine karar verebilir.

...

(3) Ağır ceza mahkemesinin iade talebinin kabulüne ilişkin kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde 19 uncu maddeye göre iade kararı verilmemesi hâlinde kişi hakkındaki koruma tedbirleri kaldırılır.

...”

Madde 19 – İade kararı

“(1) Ağır ceza mahkemesince iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, bu kararın yerine getirilmesi, (...) Cumhurbaşkanının onayına bağlıdır.”

27. CMK’nın 100. maddesinin lafzı *Kavala/Türkiye* (no. 28749/18, § 72, 10 Aralık 2019) davasında bulunabilir. CMK’nın 100 ve 101. maddelerinde Türkiye’de kişiler aleyhine ceza soruşturmaları ve yargılamalarda tutukluluğa hükmetme ve tutukluluk süresini uzatma nedenleri, koşulları ve usulü düzenlenmektedir.

B. İlgili Uluslararası Hukuk

28. Hem Türkiye hem de Rusya’nın taraf olduğu 13 Aralık 1957 tarihli Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi (ETS no. 024), ek protokolleriyle değiştirildiği haliyle aşağıdakileri öngörmektedir:

Madde 3 - Siyasî suçlar

"1. İade talebine sebep olan suç kendisinden iade talep edilen Tarafça siyasî bir suç veya böyle bir suç ile bağlantılı fiil olarak telâkki edildiği takdirde suçlu iade edilmez.

2. Kendisinden iade talep edilen Taraf, âdi bir suç için vâki iade talebinin bir kişiyi ırk, din, milliyet veya siyasî kanaat nedeniyle kovuşturmak veya cezalandırmak gayesiyle yapıldığına veya bu kişinin vaziyetinin bu sebeplerden biri dolayısı ile ağırlaşabileceğine dair ciddi sebepler mevcut olduğuna kanaat getirdiği takdirde de aynı kural tatbik edilir.

...”

Madde 10 - Zaman aşımı

“...

2. İadesi talep edilen kişi hakkındaki kovuşturma veya cezanın, kendisinden iade talep edilen Taraf mevzuatına göre zaman aşımına uğrayacağı gerekçesiyle iade talebi reddedilmez.

3. Herhangi bir Devlet imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgesini tevdi ederken, [aşağıda hallerde] 2. fıkrayı uygulamama hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir:

...

b) bu Devletin mevzuatında, iadesi talep edilen kişi hakkındaki kovuşturma veya cezanın iç hukuka göre zaman aşımına uğrayacak olması halinde iadenin açıkça yasaklanması.

4. İşbu maddenin 3. fıkrası uyarınca çekince koymuş olan herhangi bir Taraf, iadesi istenen kişi hakkındaki kovuşturma veya cezanın kendi mevzuatına göre zaman aşımına uğrayıp uğramayacağı hususunu belirlerken, talep edilen Tarafta zaman aşımı süresini kesen veya durduran fiil ve olaylarla aynı mahiyette olup talep eden Tarafta meydana gelen her fiil ve olayı kendi mevzuatı çerçevesinde göz önüne alır.”

Madde 12 – Talep ve destekleyici belgeler

"1. İade talebi yazılı olarak yapılır. İade talebi, talep eden Tarafın Adalet Bakanlığı veya diğer yetkili makamı tarafından kendisinden talep edilen Tarafın Adalet Bakanlığı veya diğer yetkili makamına sunulur. Adalet Bakanlığı haricinde diğer bir yetkili makam tayin etmek isteyen bir Devlet, imza sırasında veya onay, kabul, tasvip veya katılma belgesini tevdi ederken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yetkili makamı ve ayrıca yetkili makamına ilişkin sonraki tüm değişiklikleri bildirir.

2. İade talebi, aşağıdaki belgelerle desteklenir:

a) derhal infaz edilebilir nitelikteki mahkûmiyet kararının, ceza hükmünün, tutuklama kararının, yakalama emrinin veya iade talep eden Tarafın kanunlarında belirtilen usule uygun olarak düzenlenmiş olan aynı etkiye sahip başka bir kararın aslı veya onaylı sureti;

b) iade talebine konu suçlara ilişkin açıklama. Suçun işlendiği yer ve zaman, hukuki tavsifleri ve zaman aşımına ilişkin olanlar dâhil ilgili kanun hükümleri mümkün olduğunca doğru bir şekilde gösterilir; ve

c) ilgili kanun metinlerinin bir sureti veya bu mümkün değilse, ilgili kanunla ilgili bir açıklama ve ayrıca talep edilen kişinin mümkün olduğunca kesin eşkali ile birlikte kimliğini, uyruğunu ve konumunu tespiti yarayacak diğer tüm bilgiler.”

M.C. / TÜRKİYE KARARI
Madde 16 - Geçici tutuklama

"1. Acil durumlarda, iadeyi talep eden Tarafın yetkili makamları iadesi istenen kişinin geçici tutuklanmasını talep edebilir. Kendisinden iade talep edilen Tarafın yetkili makamları bu talep hakkında kendi kanunları çerçevesinde karar verir.

2. Geçici tutuklama talebinde 12. maddenin 2. fıkrasının a bendinde belirtilen belgelerden birinin varlığı zikredilir ve bir iade talebi yapılmak hususundaki niyete işaret edilir. Bu talepte, yapılacak iade talebine esas teşkil eden fiil, bu fiilin ika edildiği yer ve tarih ve istenen kişinin eşkalî imkân nispetinde tarif edilir.

3. Geçici tutuklama talebi, talep edilen Tarafın yetkili makamlarına diplomatik yoldan yapılabileceği gibi doğrudan doğruya posta veya telgraf yoluyla veya Milletlerarası Polis Teşkilâtı (İnterpol) vasıtasıyla yahut yazılı olarak kanıtlanabilir olan veya istenen tarafça uygun görülecek diğer herhangi bir vasıta ile yapılabilir. Talepte bulunan makam, talebinin sonucu hakkında gecikmeksizin bilgilendirilir.

4. ... [geçici tutuklama] hiçbir suretle tutuklanma tarihinden itibaren 40 günü aşamaz. Bununla beraber, geçici serbest bırakma her vakit mümkündür; ancak talep edilen Taraf, iadesi istenen kişinin kaçmasına engel olmak için gerekli gördüğü tedbirleri alır.

5. Serbest bırakılma, akabinde bir iade talebi alınması halinde yeniden tutuklanma ve iade edilmeye halel getirmez."

29. Türk Hükümeti tarafından 11 Temmuz 2016 tarihinde tevdi edilen Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ne Ek 4 No'lu Protokol'e (CETS No. 212) katılım belgesi, Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 10. maddesine ilişkin aşağıdaki çekinceyi içermektedir:

"4. Ek Protokol'ün 1. maddesi bakımından, iade talep edilen Tarafın Türkiye olması halinde, Türk hukuku uyarına zaman aşımına uğrayan talepler Türkiye tarafından kabul edilmeyecektir."

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I.SÖZLEŞME’NİN 2 VE 3. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

30. Başvuran Rusya’ya naklinin barındırdığı tıbbi riskler, Rus cezaevi sistemindeki muhtemel tıbbi tedavi eksikliği ve Abhazya’daki savaşa aktif katılımı nedeniyle Rus yetkilileri tarafından kötü muameleye maruz bırakılması konusunda gerçek bir tehlikeyle karşı karşıya kalma korkusu nedeniyle Rusya’ya iade edilmesinin Sözleşme’nin 2 ve 3. maddelerine aykırı olacağından şikâyet etmiştir.

31. Sözleşme’nin ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 2

"1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. ..."

Madde 3

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

A. Tarafların Beyanları

32. Hükümet, başvuranın iade edilmemiş olması nedeniyle Sözleşme’nin 34. maddesi anlamında mağdur statüsünü kaybettiği gerekçesiyle başvuranın şikâyetlerinin reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet 19 Aralık 2018 tarihinde başvuranın tutukluluğunun sonlandırılarak serbest bırakıldığını ve İçişleri Bakanlığının başvuranın yakalanmasına yönelik olarak emniyet güçlerine verdiği talimatı kaldırdığını kaydetmiştir.

33. Başvuran ise artık Rusya’ya iade edilme tehlikesiyle karşı karşıya olmadığı zira yukarıda belirtilen tarihte serbest bırakıldığı ve ardından Gürcistan’a döndüğü yanıtını vermiştir.

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

34. Mahkeme, Sözleşme’nin 34. maddesinde yer alan “mağdur” kelimesinin bahse konu eylem veya ihmalden doğrudan etkilenen bir kişiyi ifade ettiğini hatırlatır. Diğer bir deyişle, ilgili kişinin doğrudan etkilenmiş olması veya doğrudan etkilenme tehlikesiyle karşı karşıya olması gerekmektedir. Dolayısıyla, hukuki etkiden geçici veya kalıcı olarak yoksun kalmış bir eylemin “mağduru” olunduğunun iddia edilmesi mümkün değildir (bk. *Sisojeva ve Diğerleri/Letonya* (kayıttan düşürülme) [BD], no. 60654/00, § 92, AİHM 2007-I;

Khodzhamberdiyev/Rusya, no. 64809/10, § 74, 5 Haziran 2012; ve *A.D. ve Diğerleri/Türkiye*, no. 22681/09, § 79, 22 Temmuz 2014).

35. Başvuranların sınır dışı veya iade edilmekle karşı karşıya kaldığı hallerde Mahkeme, bir başvuranın icrası mümkün olmayan bir tedbirin "mağduru" olduğunu iddia edemeyeceğine istikrarlı olarak hükmetmiştir (bk. *Kebe ve Diğerleri/Ukrayna*, no. 12552/12, § 86, 12 Ocak 2017, ve burada atıf yapılan içtihat).

36. Mahkeme somut davada, 19 Aralık 2018 tarihinde serbest bırakılması ve sonrasında Gürcistan'a dönmesi nedeniyle başvuranın artık Rusya'ya iade edilme tehlikesi altında olduğu iddiasında olmadığını kaydeder (bk. yukarıda 33. paragraf).

37. Bu nedenle Mahkeme, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri kapsamındaki şikâyetleri bakımından başvuranın Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında "mağdur" olduğunu iddia edemeyeceğini kabul eder (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde*, *M.A./Kıbrıs*, no. 41872/10, § 110, AİHM 2013 (alıntılar), ve yukarıda anılan *A.D. ve Diğerleri/Türkiye*, §§ 81-84). Dolayısıyla, söz konusu şikâyetler Sözleşme hükümleriyle konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmamakta olup, 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

II.SÖZLEŞME'NİN 5 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

38. Başvuran Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesi kapsamında, iade amacıyla tutulmasının hukuka uygun olmadığından zira uygulanabilir yasal çerçevenin usuli gerekliliklerinin yerine getirilmediğinden şikâyet etmiştir (bk. yukarıda 25-29. paragraflar). Başvuran, tutukluluğunun aşırı uzun sürmesi nedeniyle keyfi olduğunu da ileri sürmüştür.

39. Başvuran ayrıca Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak, iade talebine konu olamayacak bir suç temelinde tutulduğunu zira iade talebinin dayanağını teşkil eden suçun iç hukuk uyarınca zaman aşımına uğradığını iddia etmiştir.

40. Dava konusu olayların hukuki açıdan nitelendirilmesi hususunda yetkili olan Mahkeme, söz konusu şikâyetleri sadece Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında inceleyecektir. İlgili madde hükmü şu şekildedir (bk. diğer birçok karar arasında *Lopes de Sousa Fernandes/Portekiz* [BD], no. 56080/13, § 145, 19 Aralık

2017; *Normantowicz/Polonya*, no. 65196/16, § 66, 17 Mart 2022; ve *Ugulava/Gürcistan*, no. 5432/15, § 91, 9 Şubat 2023):

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

(f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması."

A. Tarafların Beyanları

41. Hükümet, başvuran Rusya'da işlediği iddia edilen bir suça dayalı iade yargılamalarıyla bağlantılı olarak tutulduğundan, kendisinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasının haklı olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme, davalı Hükümetin başvuranın Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesi kapsamındaki şikâyetlerine dair başka herhangi bir yorumda bulunmamış ve ayrıca, bu başlık altındaki mağdur sıfatının bulunmadığına yönelik itirazını yinelemiştir.

42. Başvuran görüşlerinde, ağır sağlık sorunlarına ve Mahkeme tarafından 7 Ağustos 2018 tarihinde bildirilen tedbir kararına rağmen iade amacıyla keyfi bir şekilde tutulduğu yanıtını vermiştir. Başvuran tutukluluk süresinin iç hukukta tutukluluğunun hem geçici hem de olağan aşamaları için öngörülen azami süre sınırlarını aştığını ileri sürerek, yukarıda 38-39. paragraflarda belirtilen şikâyetlerini yinelemiştir. Başvuran ayrıca, resmi iade talebinin uygun makam tarafından yapılmadığını ve uygulanabilir yasal çerçeve kapsamında gerekli olan belgelerle desteklenmediğini iddia etmiştir. Başvuran son olarak, ilgili yasal çerçeveye göre bahse konu suçun Türk hukuku uyarınca zaman aşımına uğramış olması halinde iade taleplerinin reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak başvurana göre, bu yöndeki itirazlarını açıkça dile getirmesine rağmen yerel mahkemelerce konuya dair herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

1. Kabul Edilebilirlik Hakkında

43. Mahkeme, başvuran ve diğer 1.037 kişi hakkında 20 Nisan 2020 tarihinde verilen kayıttan düşme kararında (bk. yukarıda 24. paragraf) Anayasa

Mahkemesinin başvuranın tutukluluğunun hukuka uygun olmadığı şikâyetini kayıttan düşürürken “sınır dışı amacıyla tutulma” ibaresini kullandığını ve tutukluluğu sınır dışı amacıyla bir geri gönderme merkezinde özgürlükten mahrum bırakılma biçiminde incelediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkeme başvuranın iade yargılaması amacıyla özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin şikâyetinin Anayasa Mahkemesi tarafından dikkate alındığı konusunda şüphe duymakla birlikte, aşağıdaki sebepten ötürü bu mesele hakkında başkaca inceleme yapılmasını gerekli görmemektedir.

44. Mahkeme, başvuru Hükümete bildirildiğinde Hükümetin [iç hukuk yollarının] tüketilmemesi itirazını ileri sürmediğini gözlemlemektedir. Bu durumda Mahkemenin, bu meseleyi resen incelemesi mümkün değildir. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmemesi gerekçesiyle kabul edilemezlik hususunda açık bir itiraz ileri sürmelidir (bk. *Svinarenko ve Slyadnev/Rusya* [BD], no. 32541/08 ve 43441/08, § 79, AİHM 2014 (alıntılar); *Shlykov ve Diğerleri/Rusya*, no. 78638/11 ve diğer 3 başvuru, § 51, 19 Ocak 2021; ve *Petrella/İtalya*, no. 24340/07, § 32, 18 Mart 2021).

45. Son olarak, Hükümetin başvuranın 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetleri bakımından mağdur statüsünün bulunmadığına dair itirazına ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın muhtemel iadesi halinde karşılaşacağı tehlikelerden ziyade geçici ve [olağan] tutukluluğuyla ilgili olduğunu kaydeder. Dolayısıyla, başvuranın artık iade edilme riski altında olmaması, ilgili zamanda özgürlüğünden mahrum bırakılmasından kaynaklanan iddiaları bakımından mağdur statüsünü ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle Mahkeme, başvurunun Sözleşme’nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir gerekçeyle de kabul edilemez olmadığını kaydeder. Dolayısıyla, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmelidir.

2. Esas Hakkında

(a) Genel İlkeler

46. Sözleşme’nin 5 § 1 (f) maddesi kapsamında iade amaçlı tutukluluğa ilişkin genel ilkeler *Shiksaitov/Slovakya* (no. 56751/16 ve 33762/17, §§ 53-56, 10 Aralık 2020) ve *Komissarov/Çek Cumhuriyeti* (no. 20611/17, §§ 45-47, 3 Şubat 2022) kararlarında yer almaktadır.

47. Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesinin, iadesi talep edilen bir kişinin tutukluluğunun örneğin bu kişinin suç işlemesini veya kaçmasını önlemek gibi gerekçelerle makul şekilde gerekli olduğunun değerlendirilmesini gerektirmediğini hatırlatır. Bu bağlamda 5 § 1 (f) maddesi, 5 § 1 (c) maddesinden farklı düzeyde bir koruma sağlamaktadır: (f) bendi uyarınca gerekli olan tek şey ilgili kişi “hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olmasıdır”.

48. Yine de Mahkeme, söz konusu tutukluluğun Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesine uygun olup olmadığını belirlemek için özgürlüğünden mahrum bırakmanın (a) ila (f) bentlerinde belirtilen istisnaların biri kapsamına girmesinin yanı sıra “hukuka uygun” olup olmadığını teyit etmelidir. Mahkeme “yasanın öngördüğü usulün” izlenip izlenmediği meselesi dâhil olmak üzere tutukluluğun “hukuka uygunluğu” söz konusu olduğunda, Sözleşme'nin esasen ulusal hukuka atıf yaptığını ve ulusal hukukun esas ve usule ilişkin kurallarına uyma yükümlülüğünü ortaya koyduğunu hatırlatır (bk. *Saadi/Birleşik Krallık* [BD], no. 13229/03, § 67, AİHM 2008). Bu bağlamda Mahkeme ayrıca, ikili veya uluslararası bir antlaşmanın, iç hukuk düzeninin bir parçasını oluşturması sebebiyle iade yargılamaları veya iade amaçlı tutukluluk için yasal dayanak işlevi görebileceğini kabul etmiştir (bk. diğer kararlar arasında *Gilanov/Moldova Cumhuriyeti*, no. 44719/10, § 50, 13 Eylül 2022).

49. İç hukuku ve özellikle usuli mahiyetteki kuralları yorumlamak öncelikle ulusal makamlara, bilhassa mahkemelere düşmektedir ve Mahkeme herhangi bir keyfiliğin mevcut olmaması halinde kendi yorumunu ulusal makamların yorumu yerine koymayacaktır (bk. *Qing/Portekiz*, no. 69861/11, § 44, 5 Kasım 2015). Ancak 5 § 1 maddesi kapsamında iç hukuka uymamak bir Sözleşme ihlali sonucu doğurabileceğinden Mahkeme, iç hukuka uyulup uyulmadığını inceleme yetkisini kullanabilir ve kullanmalıdır (bk. diğer pek çok karar arasında *Koshevoy/Rusya*, no. 70440/10, § 49, 13 Haziran 2017).

50. Dolayısıyla Mahkeme iç hukukta ifade edilen veya zımni olarak yer alan genel ilkeler dâhil olmak üzere iç hukukun Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını belirlemelidir. Bu son hususa ilişkin olarak Mahkeme, özgürlükten mahrum bırakma söz konusu olduğunda, hukuki belirlilik genel ilkesinin karşılanması

özellikle önemli olduğunu vurgular (bk. *Baranowski/Polonya*, no. 28358/95, § 50-52, AİHM 2000-III, ve *Khudoyorov/Rusya*, no. 6847/02, § 125, AİHM 2005-X (alıntılar)). Keyfi olan hiçbir tutukluluğun 5 § 1 maddesine uygun olamayacağı temel bir ilkedir ve “keyfilik” kavramı ulusal hukuka uygunsuzluğun ötesine geçmektedir; zira özgürlükten mahrum bırakma iç hukuk bakımından hukuka uygun fakat yine de keyfi ve dolayısıyla Sözleşme’ye aykırı olabilir (bk. *Suso Musa/Malta*, no. 42337/12, §§ 92-93, 23 Temmuz 2013).

51. Ayrıca, 5 § 1 (f) maddesi kapsamında özgürlükten mahrum bırakma ancak iade yargılamaları devam ettiği sürece haklı olabilir ve eğer bu yargılamalar gerekli özen içerisinde gerçekleştirilmezse, tutukluluk izin verilebilir olmaktan çıkar (bk. *Khlaifia ve Diğerleri/İtalya* [BD], no. 16483/12, §90, 15 Aralık 2016, ve *Gallardo Sanchez/İtalya*, no. 11620/07, § 40, AİHM 2015, ve burada atıf yapılan davalar). Bu bağlamda Mahkeme, yerel makamların geri göndermenin gerçekçi bir olasılık olup olmadığını ve tutukluluğun meşruluğunu sürdürüp sürdürmediğini değerlendirmekle yükümlü olduğunu hatırlatır (bk. *Louled Massoud/Malta*, no. 24340/08, § 68, 27 Temmuz 2010, ve *Amie ve Diğerleri/Bulgaristan*, no. 58149/08, § 77, 12 Şubat 2013).

52. İade amaçlı tutukluluğun süresine ilişkin olarak Mahkemenin görevi, (6. madde kapsamındaki yargılamaların süresi bakımından yapacağı değerlendirme gibi) söz konusu iade yargılamalarının süresinin bir bütün olarak makul olup olmadığını değerlendirmekten ziyade yargılamaların toplam süresinden bağımsız olarak tutukluluk süresinin izlenen amacın makul ölçüde gerektirdiği süreyi aşp aşmadığını tespit etmektir (bk. yukarıda anılan *Saadi*, §§ 72-74). Makamların hareketsiz kaldığı dönemler olduğu takdirde tutukluluk tedbirinin sürdürülmesi meşruluğunu yitirebilecektir. Sonuç olarak Mahkeme, söz konusu tutukluluk dönemi boyunca yerel makamların hareketsiz kaldığı anlar olup olmadığını dava bazında değerlendirmelidir (bk. yukarıda anılan *Gallardo Sanchez*, § 41).

53. Mahkeme yukarıdaki hususları göz önünde bulundurarak, iki iade biçimi arasında ayırım yapmaktadır: ilk olarak, bir cezanın infazı amacıyla talep edilen iade ve ikinci olarak, talep eden Devletin ilgili kişiyi yargılayabilmesine imkân verebilecek iade. İkinci durumda, (i) tutulan kişinin masum sayılması gerekmesi ve bu aşamada savunma haklarını kullanamaması ve (ii) talep edilen Devletin

şikâyetin esası hakkında değerlendirme yapma yetkisine sahip olmaması nedeniyle Mahkeme, talep edilen Devletin bilhassa ivedi hareket etmekle yükümlü olduğuna karar vermiştir (bk. *Khokhlov/Kıbrıs*, no. 53114/20, § 90, 13 Haziran 2023, ve burada atıf yapılan içtihat).

(b) Genel İlkelerin Somut Davaya Uygulanması

54. Mahkeme ilk olarak, başvuranın iade amaçlı tutukluluk süresinin, serbest olduğu iki günlük (2-4 Temmuz 2017) kısa dönem haricinde bir yıl, altı ay, yirmi üç güne (24 Mayıs 2017-19 Aralık 2018) tekabül ettiğini kaydetmektedir.

55. Başvuranın 24 Mayıs-2 Temmuz 2017 tarihleri arasındaki tutukluluğuna ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın 6706 sayılı Kanun'un 14. maddesine dayalı olarak geçici olarak tutulduğunu ve tutukluluğun otuz dokuz gün sürdüğünü kaydeder. Geçici tutuklama kararı Rus makamlarının, başvuranın 19 Ekim 2000 tarihinde işlediği iddia edilen adam öldürme suçuyla bağlantılı olarak Volgograd Savcılığı tarafından 15 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen tutuklama müzekkeresine dayalı olarak bir iade talebi gönderme niyetini belirten talepname temelinde verilmiştir. Mahkeme ayrıca, iç hukukta geçici tutukluluk için izin verilen azami süreye ulaşıldığında Rus makamlarının başvuranın iadesi için gerekli belgeleri sunmamış olduğu gerekçesiyle başvuranın Bakırköy 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından serbest bırakıldığını kaydetmektedir (bk. yukarıda 8. paragraf). Dolayısıyla Mahkeme başvuranın tutukluluğunun iç hukuk bakımından 2 Temmuz 2017 tarihine kadar hukuka uygun olduğunu kabul etmektedir ve ulusal mahkemelerin bu kapsamdaki tespitlerini sorgulamak için herhangi bir gerekçe görmemektedir (karşılaştırınız *Ademoviç/Türkiye*, no. 28523/03, §§ 33-41, 5 Haziran 2012; yukarıda anılan *Khodzhamberdiyev*, § 86; ve yukarıda anılan *Khokhlov*, §§ 91-92).

56. Başvuranın 4 Temmuz 2017 ve 19 Aralık 2018 tarihleri arasında özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesi delaletiyle CMK'nın 100. maddesi uyarınca tutulduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıda 26-27. paragraflar). Dava dosyasındaki bilgiler, resmi iade talebinin Rus makamları tarafından Türk Adalet Bakanlığına 1 Ağustos 2017 tarihinde yapıldığına ve Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesine 10 Ağustos 2017 tarihinde iletildiğine işaret etmektedir. Söz konusu

tarihten önce ortada resmi bir iade talebi bulunmadığından, Mahkeme “iadesi talep edilen” kişiler hakkında CMK kapsamında tutukluluk tedbirleri uygulanmasını öngören 6706 sayılı Kanun’un 16. maddesi ışığında başvuranın tutukluluğunun hukuka uygun olduğunun düşünülebileceğinden kuşkuludur. Fakat Mahkeme, bütünsel bir değerlendirme gerektiren yukarıdaki mülahazaları dikkate alarak, başvuranın bu belirli dönem sırasındaki tutukluluğunun 5 § 1 maddesi anlamında “yasayla öngörülen usule uygun” olup olmadığı meselesi hakkında ayrıca karar vermeyi gerekli görmemektedir.

57. Mahkeme başvuranın iade usulünün işletilmesinin ve sonucunun iç hukuk ve uluslararası hukukun gerekliliklerine uygun olmadığını iç hukukta her düzeyden yargı mercileri önünde istikrarlı şekilde ileri sürdüğünü gözlemlemektedir (bk. yukarıda 25-29. paragraflar). Bu hususta başvuran öncelikle, resmi iade talebinin Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında tayin edilen yetkili makam, yani Rus Adalet Bakanlığı tarafından sunulmadığı yönündeki şikâyetinin yerel mahkemelerce tamamen göz ardı edildiğini iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, bilhassa Rus makamları tarafından düzenlenen tutuklama müzekkeresinin bir nüshasının mevcut olmaması nedeniyle, iade talebinin söz konusu İade Sözleşmesi’nin 12. maddesi uyarınca gerekli olan belgelerle desteklenmediğini iddia etmiştir (bk. yukarıda 28. paragraf). Mahkeme, iade usulü konusunda ilgili iç hukuk ve uygulamaya dair bilgilerle birlikte iade dosyasının bir kopyasının sunulmasına yönelik taleplere rağmen Hükümetin bu kapsamdaki ilgili belgeleri sunmadığına ve görüşlerinde başvuranın argümanlarına itiraz etmediğine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Mahkemenin elinde başvuranın davasında iade incelemesinin sonuçlandırmasını değerlendirmek üzere yeterli bilgi bulunmamaktadır (karşılaştırınız *Khamroev ve Diğerleri/Ukrayna*, no. 41651/10, §§ 90-99, 15 Eylül 2016).

58. Başvuran ayrıca, kendisine isnat edilen suçun Türk hukuku uyarınca zaman aşımına uğradığını ve bunun da iade edilmesi karşısında bir yasal engel teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Fakat başvuranın bu husustaki iddiaları, iç hukuk ve uluslararası hukukun ilgili hükümlerinde bu meselenin ele alınması gerektiği açıkça belirtilmesine rağmen yerel mahkemelerce dikkate alınmamıştır. Bu bağlamda 6706 sayılı Kanun’un 11. maddesinin (bk. yukarıda 26. paragraf) ve Suçluların

İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından çekince konulan (bk. yukarıda 28-29. paragraflar) 10. maddesinin lafzı, Türk hukukunda söz konusu suçun iç hukuk uyarınca zaman aşımına uğradığı hallerde iade talebinin reddedilmesini gerektiren belirli kuralların mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Mahkeme bu meselenin sadece 16 Ağustos 2017 tarihli kararını verirken Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından değerlendirildiğini gözlemlemektedir. Fakat Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi zaman aşımı meselesi hakkında karar vermenin Rus mahkemelerinin yetkisi kapsamında olduğuna hükmederek, başvuranın ve Adalet Bakanlığının zaman aşımı meselesine ilişkin argümanlarını ele almayı reddetmiştir (bk. yukarıda 10-11. maddeler).

59. Yukarıda 57-58. paragraflar kapsamındaki mülahazalarla bağlantılı olarak Mahkeme, Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi şartlarının iç hukukun ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (bk. yukarıda anılan *Ademovi/Türkiye*, § 38). Mahkeme mevcut davada, başvuranın iade amaçlı tutukluluğunun hukuka uygunluğunun incelenmesini gerektiren ciddi argümanlar sunmasına rağmen yerel mahkemelerin bu meseleleri yeterince ele almadığını gözlemlemektedir.

60. Son olarak, başvuranın ağır sağlık sorunlarına ve 7 Ağustos 2018 tarihli tedbir kararına rağmen aşırı uzun bir süre boyunca iade amacıyla keyfi olarak tutulduğuna yönelik argümanına ilişkin olarak Mahkemenin gözlemleri aşğıdaki gibidir. Mahkeme öncelikle, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca Sözleşmeci Devletlerin Mahkeme İ Tüzüğü'nn 39. maddesi kapsamında bildirilen tedbir kararlarına uymakla yükümlü olduğunu hatırlatır (bk. *Mamatkulov ve Askarov/Türkiye* [BD], no. 46827/99 ve 46951/99, §§ 99-129, AİHM 2005-I). Fakat Mahkeme tarafından bildirilen bir tedbir kararının uygulanması, bir kişinin tabi tutulabileceği özgürlükten mahrumiyetin 5 § 1 maddesine uygunluğu üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Bununla birlikte tutukluluk hukuka uygun olmalı ve keyfi olmamalıdır (bk. diğer kararlar arasında *Azimov/Rusya*, no. 67474/11, § 169, 18 Nisan 2013, ve *K.F./Kıbrıs*, no. 41858/10, § 134, 21 Temmuz 2015).

61. Bu bağlamda Mahkeme ayrıca, başvuranın 20 Haziran 2018 tarihinden itibaren başlayan, hastanede tıbbi bakım almasını gerektiren ve dolayısıyla iadesine

engel teşkil eden bir dizi ağır sağlık sorunundan mustarip olduğu hususunda taraflar arasında ihtilaf bulunmadığını kaydetmektedir. Aynı zamanda Mahkeme, başvuranın iadesinin iç hukukta iade amaçlı tutukluluk için izin verilen azami süre içerisinde gerçekleştirilmediği gerekçesiyle 19 Aralık 2018 tarihinde serbest bırakıldığını göz önüne almaktadır. Mahkeme, başvuranın geri gönderilmesinin ilgili zamanda gerçekçi bir olasılık olmayı sürdürdüğüne veya iade yargılamalarının esasen gerekli özen gösterilerek ve ciddi bir gecikme yaşanmaksızın yürütüldüğüne dair herhangi bir karşı argümanın Hükümet tarafından ileri sürülmediğini gözlemlemektedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde*, yukarıda anılan *Amie ve Diğerleri*, § 77; yukarıda anılan *Khamroev ve Diğerleri*, §§ 90-99; ve yukarıda anılan *Komissarov*, § 50). Somut davada, talep eden Devlette bir suçla itham edilen başvuran hakkında yapılmış bir iade talebi mevcut olduğundan, kendisinden iade talep edilen Devlet olan Türkiye, başvuranın haklarının korunmasını sağlamak için bilhassa ivedi bir şekilde hareket etme yükümlülüğü altındaydı (bk. yukarıda 53. paragraf ve ayrıca yukarıda anılan *Gallardo Sanchez*, § 42).

62. Yukarıda belirtilen ulusal düzeydeki tüm eksikliklerin ışığında Mahkeme, mevcut davanın koşulları içerisinde “keyfi olmama” ve “gerekli özen” gerekliliklerine uyulduğu kanaatinde değildir. Dolayısıyla başvuranın iade amaçlı tutukluluğunun Sözleşme’nin 5 § 1 (f) maddesine uygun olduğu değerlendirilemez.

63. Bu nedenle, söz konusu hüküm ihlal edilmiştir.

III. MAHKEME İÇ TÜZÜĞÜ’NÜN 39. MADDESİ

64. Davanın olgusal koşulları ve yukarıda varılan sonuç (bk. 23 ve 37. paragraflar) nedeniyle, Mahkeme İç Tüzüğü’nün 39. maddesinin uygulanmasına son verilmesi uygun görülmüştür.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

65. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

66. Başvuran, gelir kaybı nedeniyle 500.000 avro maddi tazminat ve ayrıca 150.000 avro manevi tazminat talep etmiştir.

67. Hükümet tazminat taleplerini dayanaksız ve aşırı bularak bunlara itiraz etmiştir. Hükümet başvuranın herhangi bir maddi zararın gerçekleştiğini ortaya koyan herhangi bir belge ibraz etmediğini ileri sürmüştür.

68. Mahkeme başvuranın gelir kaybına ilişkin talebini temellendiremediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla bu başlık altındaki talep reddedilmelidir. Fakat Mahkeme başvuranın tespit edilen Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ihlali sonucunda manevi zarara uğradığı kanısındadır. Değerlendirmesini 41. maddenin gerektirdiği üzere hakkaniyet temelinde yapan Mahkeme, başvurana manevi tazminata karşılık olarak, kendisine yansıtılabilecek tüm vergilerden muaf olmak üzere 8.000 avro ödenmesine hükmetmiştir (karşılaştırınız, yukarıda anılan *Shiksaitov*, § 102, ve yukarıda anılan *Komissarov*, § 57).

B. Masraf ve Giderler

69. Başvuran ayrıca, Mahkeme önünde oluşan masraf ve giderleri karşılığında 100.000 avro talep etmiştir. Başvuran talepleriyle ilgili herhangi bir fatura veya makbuz sunmamıştır.

70. Hükümet masraf ve giderlerin fiilen gerçekleşmediği yönünde itirazda bulunmuştur. Hükümet, başvuranın destekleyici herhangi bir belge sunmadığını ve taleplerini ayrıntılarını maddeler halinde belirtmediğini ileri sürmüştür.

71. Mahkemenin içtihadına göre, bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin fiilen ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul olduğunu belgelendirebildiği takdirde bunların geri ödenmesi hakkına sahiptir. Mahkeme bu koşulların hangi ölçüde sağlandığını belirlemesini sağlayamaya yeterli şekilde ayrıntılı olan fatura ve makbuzlar sunulmasını gerektirmektedir. Mevcut davada başvuran iddia ettiği masrafların fiilen gerçekleştiğini temellendirmemiştir. Dolayısıyla Mahkeme bu başlık altında herhangi bir tazminata hükmetmemiştir (bk. *Yılmaz Aydemir/Türkiye*, no. 61808/19, § 53, 23 Mayıs 2023, ve burada atıf yapılan davalar).

M.C. / TÜRKİYE KARARI
BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna ve başvurunun geriye kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;

2. Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;

3. Hükümete Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında bildirilen tedbir kararının kaldırılmasına;

4.

(a) Kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, davalı Devlet tarafından, başvurana, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, manevi tazminat olarak yansıtılabilecek tüm vergiler hariç 8.000 avro (bin beş yüz avro) ödenmesine;

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına,

5. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 4 Haziran 2024 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan